

Martin Røsand

Rapport 01-22

Røros

22.07.22

Artskartlegging fugl

Lapptove ♂, Volsjøan juni -22 Foto: Martin Røsand

Kartlegging av lapptove (*limosa lapponica*) i Femundsmarka nasjonalpark.

Innhold:

1. Innledning	side 2
2. Bakgrunn	side 3
2.1 Art	side 3
2.2 Rødlistestatus	side 3
2.3 Beskrivelse	side 3
2.4 Hekkebiologi	side 4
2.5 Utbredelse	side 4
3. Metode	side 5
3.1 Tidligere kjent kunnskap	side 5
3.2 Tips fra brukere av Femundsmarka	side 6
3.3 Litteratur og tidligere undersøkelser	side 7
3.4 Arbeid i felt	side 7
3.4.1 Lille Grøvelsjøen	side 8
3.4.2 Røvola.	side 9
3.4.3 Volsjøen	side 11
3.4.4 Svensvola - Åbbårtjønnna	side 12
4. Resultat	side 13
4.1 Lille Grøvelsjøen	side 13
4.2 Røvola	side 13
4.2 Volsjøen	side 13
4.3 Åbbårtjønnna/Svensvola	side 14
5. Trusler	side 14
5.1 Predasjon	side 14
5.2 Klimaendringer	side 14
5.3 Menneskelige forstyrrelser	side 15
6. Forslag til forvaltningstiltak	side 16
7. Referanser	side 17

1. Innledning.

Den norske hekkebestanden av lappspove er anslått å være mellom 3500-5000 individer. Nesten alle av disse hekker i Varanger og på Finnmarksvidda. Den eneste kjente stabile hekkelokaliteten utenfor gamle Finnmark fylke er på Røvola i Femundsmarka Nasjonalpark (Engerdal kommune), her ble arten først påvist i 1990 (Bengtson og Bekken) og har blitt observert i hekketiden nærmest årlig etter dette.

I de senere årene har det kommet flere indikasjoner på at arten finnes flere steder i Femundsmarka nasjonalpark.

2. Bakgrunn.

2.1 Art

Lappspove (*limosa lapponica*)

2.2 Rødlitestatus:

Lappspoven er kategorisert som livskraftig (LC) i norsk rødliste for arter, men det er bemerket at det mangler gode bestandsdata.

Rødlstekategorier	
Norge	LC
Europa	LC
Internasjonalt	NT

2.3 Beskrivelse.

Lappspoven tilhører snipefamilien og er lett gjenkjennelig med sin kobber-røde sommerdrakt og svakt oppover-bøyde nebb. Den er 30-40 cm lang og har et vingespenn på 60-70 cm.

Lappspoven er en trekkfugl som kommer til Norge i mai og starter høsttrekket i august, det er antatt at den norske bestanden overvintrer i Vadehavet og langs kyster i Sør-Europa.

Lappspove ♀, Volsjøan juni -22

Foto: Martin Røsand

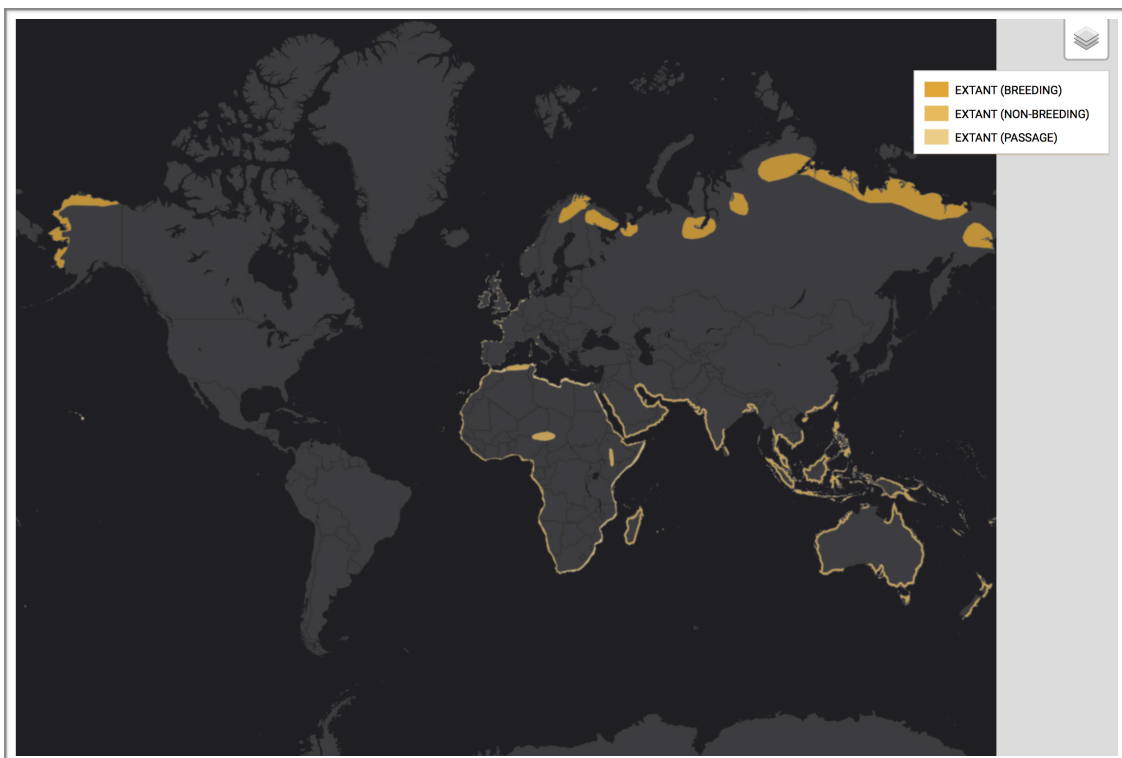
2.4 Hekkebiologi.

Hekker på tundra og myrer i det nordlige taigabeltet, den heter myrspov på svensk. I Finnmark er arten knyttet til palsmyr og hekker ofte sammen med småspove. I Alaska er den knyttet til fjelljo. Det antas at lappspoven drar nytte av småspovens og fjelljoens aggressive adferd mot predatorer da den selv er svært passiv i rugetiden. Studier viser at den venter med egglegging til etter at småspoven har etablert seg. (Byrkjedal med fler) Rugingen varer i 21 dager og etter dette endrer lappspoven sin adferd radikalt og er intenst varslende mot predatorer og mennesker.

2.5 Utbredelse.

I Norge hekker lappspoven på Finnmarksvidda, Varanger og i Femundsmarka.

Globalt finnes den hekkende på tundraen i Russland og i det nord-vestlige Alaska (underarten baueri) Den overvintrer i Vadehavet og langs kyster i Afrika, Asia og Australia

3. Metode.

3.1 Tidligere kjent kunnskap.

Røvola har vært en kjent hekkelokalitet siden 1990 da den ble funnet av Bekken og Bengtson. Der har den med noen få unntak blitt påvist årlig, de årene den ikke er funnet kan kanskje forklares med at ingen med tilstrekkelig kunnskap har vært der. Kun i 1996 ble den aktivt lett etter uten funn.

Utenfor Røvola foreligger kun 3 funn med hekkeindikasjon. Lille Grøvelsjøfloe - Bekken, 2011. Svukurismyra-i 2003, og ved Grøvelsjøen Bekken 1991

3.2

Tips fra brukere av Femundsmarka.

Gjennom kartleggingsperioden er det hentet inn informasjon fra brukere av nasjonalparken gjennom sosiale media (Facebook, Femundsmarkas venner) og fra enkeltpersoner. Responsen var stor men med mange feil.

Dato	Antall	Kjønn/ aktivitet	Sted	Observatør	Kommentar
Mai -2010	1	Hann/rastende	Volsjøen	Bjørn Dahl	Eldre funn, dokumentert
Juni - 2018	1	Hann/ varslende	Volsjøen?	Ewald Grobe	Funnet på YouTube
Mai-2019			Muggsjøen	Bjørn H Johansen	
Mai-2020			Muggsjøen	Bjørn H Johansen	
Mai - 2020	1		Røvoltjøenna	Henning R Snoen	
Juni -2021	1	Hann/ næringssøkende	Halvortjøenna	Lars Petter Melien	
Juni -2022	2	Par, varslende	Røvoltjøenna	Bernt J Vatland	
Mai -2022	2	Par, næringssøkende	Røvoltjøenna	Bjørnar Valstad	
Juni -2022	2	Par, varslende	Rundhåttjøenna/ Rundhåen	August K Svendsen	Usikker observasjon

Flere av tilbakemeldingene fra publikum har vist seg å være småspove.

Småspove. Foto: Martin Røsand

Litteratur og tidligere undersøkelser.

Fuglefaunaen i Femundsmarka. Rapport nr. 57 1991 Fylkesmannen i Hedmark. Jon Bekken.

Arten beskrives som sjelden men sannsynlig hekkefugl. Funn med hekkeadferd er beskrevet ved Røvoltjønnen i 1990 og 1991

Lappsoven som hekkefugl i Femundsmarka, Hedmark. Vår Fuglefauna sommer 2007. Roald Bengtson.

Artikkelen beskriver i detalj alle kjente funn av arten på Røvola fra 1990 til 2007. Spesielt interessant er at det flere år er beskrevet funn som indikerer flere hekkende par

Rapport fra overvåkningsprosjekt på Røvolfjellet, mai og juni 2019. Jan Norvålen, Engerdal Fjellstyre.

Arten ble observert flere gnager i mai og juni ved den nord-østre tjønna på Røvola

Fugler ved Røvoltjønnen, Femundsmarka Nasjonalpark. Jon Bekken 2020.

Rapporten beskriver lappspove som årlig hekkende på Røvola og at dette trolig er den eneste stabile forekomst utenfor Finnmark. Alle kjente observasjoner er listet opp. Høyeste antall er 8 individer 11/7-05 Tor Krotseng

Viltkartlegging i Engerdal. Håkon Gregersen.

Rapporten viser til at arten trolig hekker årlig i Engerdal Kommune.

3.4

Arbeid i felt.

Det er brukt til sammen 7 dager i felt fordelt på områder som er kjente lappspovebiotoper fra tidligere og områder hvor det tidligere ikke er påvist hekking men der det har kommet informasjon som kan indikere at arten hekker.

Røvola	23/5	14/6	15/6
Lille Grøvelsjøen	10/6		
Muggsjøen/ Volsjøen	23/6	24/6	
Svensvola/ Åbbårtjønnen	29/6		

3.4.1 Lille Grøvelsjøen.

Lille Grøvelsjøen ligger 998 m.o.h. og grenser i nord til et større våtmarksområde med flere bakkeløp og noen mindre vannspeil. Utenfor våtmarkene er det svært karrig og vegetasjonen domineres av lyng og lav og er helt uten trær og busksjikt.

Registreringer av vann- og våtmarksfugl, Lille Grøvelsjøen.

Art	Antall	Aktivitet	Rødlistekategori
Brushane	2	Næringssøkende	VU
Svartand	14 i par	Næringssøkende/sang, spill	VU
Fiskemåke	6 i par	Rugende	VU
Fjellmyrløper	2		NT
Heilo	4	Sang/spill	NT
Myrsnipe	3	Sang/spill	LC
Brunnakke	1	Sang/spill	LC
Stokkand	3	Næringssøkende	LC
Krikkand	2	Næringssøkende	LC
Sum arter/individer		9/37	

3.4.2. Røvola.

Røvoltjønnene ligger ca 775 m.o.h. og består av flere større og mindre vann med innslag av myr. Området er ellers svært karrig med få trær, helt uten busksjikt og undervegetasjon som domineres av lyng og dvergbjørk.

Lappspove ble registrert uten hekkeadferd i mai og et varslende par i juni. Dette er den eneste dokumenterte stabile hekkelokaliteten for lappspove utenfor Finnmark og

arten er påvist hekkende nærmest årlig i over 30 år. Dette til tross av at Røvola er et lett tilgjengelig og mye brukt område av fiskere, padlere og vandrere og det går flere stier gjennom området.

Lappspove ♂, Volsjøan juni -22 Foto Martin Røsand

Registreringer av vann- og våtmarksfugl, Røvoltjønnan.

Art	23. Mai		14.-15- Juni		Rødlistekategori
	Antall	Aktivitet	Antall	Aktivitet	
Hettemåke	1	Næringsøkende			CR
Dvergmåke	13	Næringsøkende			VU
Svartand	8	Næringsøkende	5 hann	Næringsøkende	VU
Sjøorre	7	Næringsøkende			VU
Brushane	1 hann	Næringsøkende			VU
Fiskemåke	28	Næringsøkende	7	Næringsøkende	VU
Småspove	2	Næringsøkende	12	Varslende	NT
Rødstilk	6	Næringsøkende	15	Varslende	NT
Svømmesnipe	1	Næringsøkende			NT
Havelle	2 i par	Næringsøkende	3	Næringsøkend	NT
Heilo	3	Næringsøkende	16	Næringsøkende	NT
Lappspove	1 hann	Næringsøkende	2 i par	Varslende	LC
Storlom	3	Næringsøkende			LC
Smålom			3	Rugende	LC
Grønnstilk			2	Varslende	LC
Gluttsnipe			2	Varslende	LC
Kvinand	5	Næringsøkende	1	Næringsøkende	LC
Rødnebbterne	14	Næringsøkende	26	Næringsøkende/ varslende	LC
Toppand	7	Næringsøkende	2 i par	Næringsøkende	LC
Krikkand	1	Næringsøkende	5	Næringsøkende	LC
Brunnakke	1 hann	Sang/spill			LC
Laksand	3	Næringsøkende			LC
Siland	2 i par	Næringsøkende	3	Næringsøkende	LC
Antall arter/ individer	20/109		15/104		
Antall arter totalt	23				

3.4.3. Volsjøan.

Volsjøan og området rundt består av en rekke større og mindre vann som alle ligger ca 830 m.o.h. Området er karrig og domineres av blokkmark med lyng, lav og enkelte bjørkeklynger. I dragene mellom vannene er det flere mindre myrer.

Registreringer av vann- og våtmarksfugl, Volsjøan.

Art	Antall	Aktivitet	Rødlistekategori
Svartand	2	Næringssøkende	VU
Fiskemåke	6 i par	Rugende	VU
Rødstilk	6	Varslende	NT
Heilo	12	Sang/spill	NT
Småspove	6	Varslende	NT
Lappspove	4 i par	Varslende	LC
Gluttsnipe	2	Varslende	LC
Stokkand	2	Næringssøkende	LC
Krikkand	2	Næringssøkende	LC
Rødnebbterne	6	Næringssøkende	LC
Sum arter/individer		10/48	

3.4.4. Åbbårtjønna-Svensvola.

Området øst for Svensvola består av to tjønner og en del mindre vann som alle ligger på 890-900 m.o.h. Området preges av edel myr og flere mindre bekker og spredt bjørkeskog mot øst. Mot Svensvola er det fattig lyng og lavmark.

Registreringer av vann- og våtmarksfugl, øst for Svensvola.

Art	Antall	Aktivitet	Rødlistekategori
Svartand	2	Næringssøkende	VU
Fiskemåke	6	Varslende	VU
Rødstilk	5	Varslende	NT
Heilo	8	Sang/spill	NT
Småspove	2	Varslende	NT
Storlom	2		LC
Krikkand	2	Næringssøkende	LC
Toppand	7	Næringssøkende, 2 pull	LC
Grønnstilk	3	Varslende	LC
Sum arter/individer		9/37	

Grønnstilk. Foto: Martin Røsand

4.Resultat.

4.1 Lille Grøvelsjen.

Det ble ikke gjort funn av lappspove her i år og det er kun et registrert funn fra tidligere. Området skiller seg også ut fra det som virker å være en foretrukket hekkebiotop for arten i Femundsmarka. Lille Grøvelsjøen ligger også vesentlig høyere over havet og mangler småspove som er funnet på de andre hekkebiotopene. Det er grunn til å tru at dette er en tilfeldig eller sjeldent brukt hekkebiotop for Lappspove.

Annet:

Lille Grøvelsjøefloen med flere bekker og små vannspeil utgjør en unik fuglebiotop i Femundsmarka. Her er det påvist arter som ikke er funnet andre steder i nasjonalparken som fjellmyrløper og lappspurv.

4.2. Røvolsjøan.

Her ble det i kartleggingsperioden funnet en næringssøkende hunn i mai og et sterkt varslende par i juni. Det foreligger også flere observasjoner gjort av andre i sommer men alt tyder på at et par har hekket der i år.

Med en nærmest sammenhengende rekke av observasjoner i hekketiden her siden 1990, og i enkelte år med flere par, fremstår Røvola som den viktigste og mest stabile hekkebiotopen for lappspove i Femundsmarka. Sannsynligvis utgjør beliggenheten rett over tregrensa sammen med det stor antallet grunne vann en biotop med stor næringstilgang. Det kan også se ut til at arten foretrekker små og fisketomme vann som det også er mange av her.

Annet:

Alle vannene på Røvola utgjør en svært viktig biotop for en rekke vann- og vadefugler i Femundsmarka, inkludert flere av karakterartene og mange rødlistede arter. Det store antallet arter og individer registrert der i mai indikerer også at området er et svært viktig rasteområde for trekkende vann- og vadefugler.

4.3. Volsjøan

Her ble det under kartleggingen funnet to sterkt varslende par i slutten av juni. Området utgjør en biotop som er svært lik Røvola med mange vann med mindre myrdrag rundt. Og med et stort innslag av små fisketomme vann. Men det er noe større innslag av bjørk og vier kratt og vannene ligger ca 50 meter høyere over havnivå.

Det er kun to funn av arten i området tidligere hvorav et med hekkeadferd. Den første observasjonen ble gjort i 2010 av en beitende hann midt i mai (Bjørn Dahl). Det er også fler observasjoner av næringssøkende lappspover ved Muggsjøen i mai (Bjørn H.Johansen) som det er grunn til å se i sammenheng med hekkelokaliteten ved Volsjøan.

4.4 Åbbærtjønnna-Svensvola.

Her ble det ikke funnet lappspove under kartlegging i juni men området fremstår som en mulig biotop for arten.

5.Trusler.

5.1 Predasjon.

Mink vil nok kunne være en trussel mot lappspoven som den er det mot mange bakkehekkende arter. Spesielt Røvola og Volsjøan som har mange og fiskerike vann kan være utsatt for mink.

5.2 Klimaendringer.

Gjengroing er en annen faktor som på lenger sikt kan utgjøre en trussel. Spesielt gjelder dette på Røvola som ligger lavest over havet av de beskrevne biotopene. I området nord-øst for Rvøltjønnene er det store forekomster av furuoppslag.

Røvola. Foto: Martin Røsand

5.3 Menneskelige forstyrrelser.

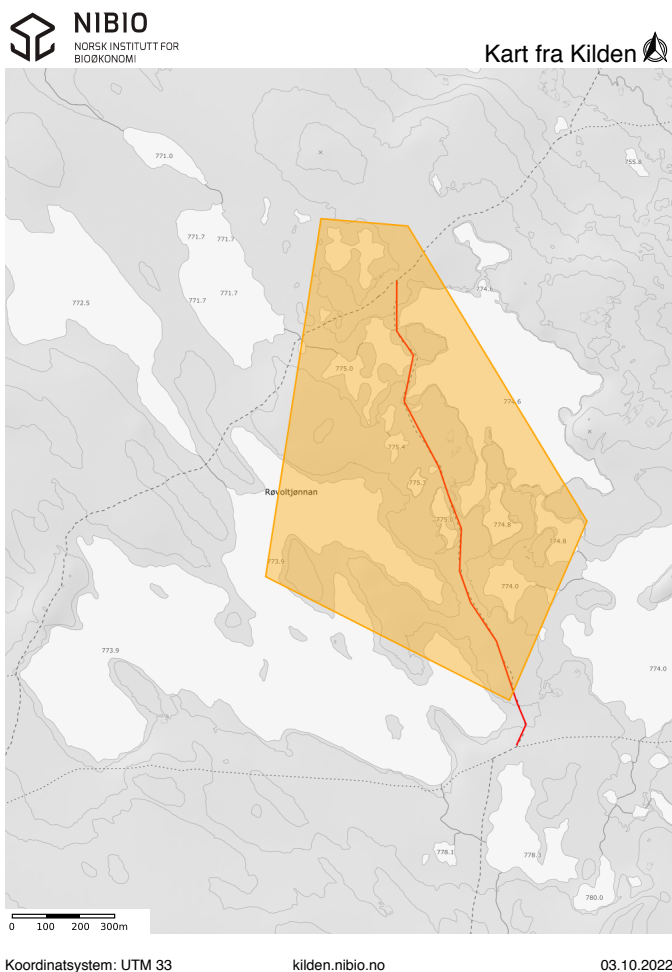
Menneskelig ferdsel vil kunne utgjøre en forstyrrelse for lappspoven som er kjent for å varsle høyløyt og på langt hold mot mennesker og predatorer i hekketiden. På de fleste av de undersøkte biotopene er det lite trafikk spesielt på vår og forsommer. På Røvola er situasjonen en annen med et nettverk av stier, attraktive fiskevann og noe kanopadling. Med sin relativt lette tilgjengelighet er det også en del trafikk der helt fra Femund er isfri.

Det er tidligere hevdet at fiskerne utgjør den største forstyrrelsen for vann- og vadefugl i området ved at de oppholder seg der over tid og beveger seg langs vannene. Det er sikkert riktig i rugetiden og for noen arter, men med lappspovens varslestrategi kan en vedvarende trafikk gjennom hekkebiotopen utføre en betydelig forstyrrelse. De tre parene som ble funnet i under kartleggingen varslet i snitt i en strekning på litt over 500 meter. Med en gjennomsnittlig gangfart vil da varslingen vare i ca 10 minutter hver gang noen passerer. Selv om dette er veldig teoretisk og det er flere faktorer som spiller inn så sier dette noe om omfanget av forstyrrelser for arten på Røvola, med et tenkt gjennomsnitt på 20 passeringer på stien om dagen i hekketiden vil det utgjøre godt over tre timer med intens varsling hver dag.

Lappspove ♂, Volsjøan juni-2022. Foto: Martin

6. Forslag til forvaltningstiltak.

Det kan se ut som lappspoven trives ved små og fiske-tomme vann. Stordelen av obsevasjoner på Røvola ligger innenfor de oransje polygonet. En omlegging av DNT stien som går gjennom dette området vil kunne redusere menneskelige forstyrrelser betydelig.

Forstyrrelser av fiskere og kanopadlere vil kunne reduseres med informasjon og en enkel tilrettelegging på leirplasser utenfor det mest sårbare området.

Uttak av mink vil kunne avta predasjon på reir og unger. Mest effektivt vil dette trolig være med fellefangst i nærliggende vassdrag om høsten. Med feller med digital utløservervling kan dette gjøres med minimal innsats.

Videre kartlegging av arten bør også vurderes for å avklare bestandsstørrelsen og fastslå om det er flere stabile hekkebiotoper i området. Spesielt interessant er området rundt Fisklaustjønnansom ligger mellom Nedre- og Midtre Muggsjø. Dette området utgjør en biotop som er påfallende lik Røvola og Volsjøan. Flere observasjoner i området rundt om våren kan indikere at arten hekker her. Det ville også være interessant å gjøre en kartlegging ved Nedre Muggsjø i midten av mai da det her er sett flere individer i tre år på rad. Dette kan si noe om bestandsstørrelsen.

Det bør også vurderes å be SNO og Fjelstyret om å rapportere om funn av arten.

7.Referanser.

- Fuglefaunaen i Femundsmarka. Rapport nr. 57 1991 Fylkesmannen i Hedmark. Jon Bekken.
- Lappsoven som hekkefugl i Femundsmarka, Hedmark. Vår Fuglefauna sommer 2007. Roald Bengtson.
- Rapport fra overvåkningsprosjekt på Røvolfjellet, mai og juni 2019. Jan Norvålen, Engerdal Fjellstyre.
- Fugler ved Røvoltjønnan, Femundsmarka Nasjonalpark. Jon Bekken 2020.
- Viltkartlegging i Engerdal. Håkon Gregersen.
- Artskart, Artsdatabanken